

HØJESTERETS DOM

afsagt torsdag den 20. juni 2024

Sag 113/2023

(2. afdeling)

Anklagemyndigheden

mod

T

(advokat Mette Grith Stage, beskikket)

I tidligere instanser er afsagt dom af Retten i Viborg den 13. marts 2023 (341/2023) og af Vestre Landsrets 3. afdeling den 8. august 2023 (V.L. S-0596-23).

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Lars Hjortnæs, Kurt Rasmussen, Ole Hasselgaard, Rikke Foersom og Peter Mørk Thomsen.

Påstande

Dommen er anket af T med påstand om formildelse, navnlig således at straffen gøres helt eller delvist betinget, eventuelt med vilkår om samfundstjeneste.

Anklagemyndigheden har påstået skærpende.

Supplerende sagsfremstilling

Om skaden på maleriet

Af en konserveringsrapport, udarbejdet af Danske Museers Center for Bevaring af Kunst ved Filiz Kuvvetli i oktober 2022, fremgår bl.a.:

”Tilstand

...

Efter at maleriet blev indleveret til konservering, blev der lavet status over skadernes omfang, og en skadesrapport blev udarbejdet. Maleriet blev i den forbindelse gennemfotograferet digitalt, både med visuelt lys og UV-lys (...). Rester af limen og tusch er indtegnet på digitale UV-fotos, hvor limen ses tydeligt i form af et grønligt fluorescerende lag på maleriets overflade. Limens fluorescens adskiller sig tydeligt i farve fra det gamle fernislags fluorescens der fremstår med en anden grønlig farve. Resterne af tuschen var også særdeles tydelige og visuelt meget forstyrrende for helhedsindtrykket af maleriet.

Hele maleriets overflade blev nøje undersøgt under stereomikroskop. Her kunne man tydelig se, at limen lå som en hinde over farvelaget i områder, hvor farvelaget er glat, men også i penselstrøgenes fordybninger og i de mange revner, der er i Jorns farvelag. Det var desuden tydeligt, at tuschpennens sorte farve lå i det grønne farvelags fordybninger. Desuden var det tydeligt at se under mikroskop, at der er en del knust farvelag i form af bittesmå fragmenter, der var knækket af toppe af pastose penselstrøg. Disse bittesmå fragmenter af farvelag var indlejret i kontaktlimen og befandt sig ikke længere på deres oprindelige placeringer (...). På grund af fragmenternes ringe størrelser var det imidlertid ikke muligt at se, hvor de oprindelige har været placeret, og indlejringen i lim skulle vise sig at gøre det umuligt at redde dem. Disse knæk af farvelag må formodes at være sket, da gerningspersonen, under hærværket, pressede sin fotokollage på overfladen med et stort tryk for at få den til at sidde fast. Trykket har fundet sted på et større område på Jorns farvelag, hvor farvelaget er meget pastost, hvorved det ikke har kunnet modstå belastningen. Videre må vi formode, at trykket må have forårsaget mikrorevner i hele farvelaget, da det er relativt stift i modsætning til det fleksible lærred der har kunnet give efter under trykket fra hærværket.

Det er velkendt indenfor konserveringsfaget, at mikrorevner, der i begyndelsen ikke er synlige for det blotte øje med tiden, kan blive til synlige revner i farvelaget, idet maleriet består af en lagdelt struktur og kompleks sammensætning af organiske og uorganiske materialer (bl.a. lærred, kridt, pigmenter), der alle bevæger sig på forskellig vis i skiftende luftfugtigheder. Dette pres på maleriet er derfor en potentiel alvorlig skade, der er påført Jorns modifikation, hvilket imidlertid først vil kunne vise sig med årene og den generelle ældning af maleriet. Men den påførte skade betyder, at større dele af maleriets struktur er yderligere svækket i forhold til dets tilstand før hærværket, og at der må stilles strengere krav til klimaforhold og håndtering hvad angår maleriets fremtidige opbevaring, herunder udstilling og udlån (dette vil fremgå i slutningen af rapporten).

...

Bemærkninger til opbevaring, udstilling og fremtidig vedligeholdelse

Maleriet er nu monteret i en glasramme og udstillet på museet.

Som beskrevet ovenfor er der stadig kontaklim i revner og fordybninger i maleriets farvelag, hvilket potentielt kan udgøre en risiko i forbindelse med maleriets fremtidige opbevaring. Kontaktlimen – om end den udgør et relativt meget tyndt lag i maleriets nuværende struktur – kan stadig bevirke spændinger i strukturen, idet kontaktlimen fortsat vil nedbrydes under påvirkning af lys og skiftende luftfugtigheder. Desuden vil limen formentlig med tiden blive mørkere i farven under den fortsatte nedbrydning af den.

Dette kan få en visuel negativ betydning for maleriet, idet de bittesmå øer af mørk kontaktlin forventes at blive synligere i revner og fordybninger i takt med ældningen.”

Personlige oplysninger

Til brug for sagens behandling i Højesteret har Kriminalforsorgen den 6. maj 2024 udarbejdet en ny undersøgelse i henhold til retsplejelovens § 808 vedrørende T. Det fremgår heraf bl.a.:

”Kriminalforsorgens konklusion og begrundelse

Kriminalforsorgens konklusion:

Det er Kriminalforsorgens vurdering, at T er egnet til at modtage en hel eller delvis betinget dom med vilkår om samfundstjeneste, hvortil det skal anbefales, at der fastsættes vilkår om tilsyn af Kriminalforsorgen i prøvetiden.

Finder retten, at sagen kan afgøres med en betinget dom uden vilkår om samfundstjeneste, skal det anbefales, at der alene fastsættes prøvetid.

Kriminalforsorgens begrundelse:

Det er Kriminalforsorgens vurdering, at T er egnet til at udføre samfundstjeneste, da hun har haft flere ansættelser i ordinær beskæftigelse igennem sit liv. Derudover er hun i stand til at deltage i bogmesser, foredrag, kunstudstillinger mm, hvor kravene til fremmøde kan sidestilles med de krav som er gældende på det ordinære arbejdsmarked. Der lægges desuden vægt på, at T har erklæret sig positivt indstillet på at samarbejde med Kriminalforsorgen omkring afvikling af samfundstjeneste, hvorfor Kriminalforsorgen er villig til at søge et sådant vilkår gennemført.

Der er i anmodning om personundersøgelse anført, at der ønskes stillingtagen til tilsyn af Kriminalforsorgen. Kriminalforsorgen vurderer ikke, at T har store forsmæssige behov udover afklaring af hendes tilknytning til arbejdsmarkedet. Denne afklaring varetages af det kommunale Jobcenter, hvorfor et tilsyn af Kriminalforsorgen vurderes at være formålsløst.

Der er i anmodning om personundersøgelse ligeledes anført, at der ønskes stillingtagen til vilkår om psykiatrisk behandling. På baggrund af den oplyste historik omkring de psykiske helbredsforhold og oplysningerne omkring den nuværende psykiske tilstand, vurderes der ikke at være grundlag for at tilknytte vilkår om psykiatrisk behandling.”

Anbringender

T har anført navnlig, at straffen bør formildes, da den ikke er i overensstemmelse med straffniveauet i sammenlignelige sager om hærværk efter straffelovens § 291, stk. 2. Der findes ikke retspraksis, som belyser straffniveauet for hærværk på offentligt tilgængelige kunstværker eller for enkeltstående hærværkshandlinger af en tilsvarende skadesværdi, men dommene trykt i f.eks. TfK 2003.609/1 Ø, TfK 2003.774/2 Ø, TfK 2022.285 V, TfK 2018.1164 Ø og TfK 2014.243 V kan danne et rimeligt sammenligningsgrundlag.

Hun har også henvist til, at en sag mod en anden person om hærværk mod en buste for nylig er blevet afsluttet med et tiltalefrafald.

Straffen bør herudover gøres helt eller delvist betinget, eventuelt med vilkår om samfundstjeneste, som Kriminalforsorgen nu har vurderet, at hun er egnet til at udføre. Hun har gode personlige forhold, og hun er ikke tidligere straffet.

Anklagemyndigheden har anført navnlig, at karakteren og grovheden af den begåede kriminalitet samt generalpræventive hensyn indebærer, at straffen bør udmåles til fængsel i ikke under 1 år og 6 måneder. Strafniveauet bør fastlægges med udgangspunkt i, at der er tale om hærværk rettet mod dansk kulturarv, som har betydning for hele den danske almenhed.

Kunstværket må betragtes som et uerstatteligt unikum, og strafniveauet bør derfor ligge højere end for sager om groft hærværk rettet mod genstande, der kan repareres eller erstattes af lignende genstande med samme funktionalitet. Det er derudover strafskærpende, at handlingen var nøje planlagt, og at hærværket blev udført som led i en happening for at iscenesætte tiltalte selv som kunstner.

Der er ikke grundlag for at idømme en rent betinget dom efter straffelovens § 56. Hvorvidt straffen skal være helt eller delvist betinget med vilkår om samfundstjeneste, afhænger af de konkrete omstændigheder. Det taler imod anvendelse af samfundstjeneste, at fængselsstraffens længde vil ligge i den øvre del af det område, hvor samfundstjeneste normalt kan komme på tale. Hertil kommer, at karakteren og grovheden af den begåede kriminalitet samt det generalpræventive behov for en mærkbar straf taler imod anvendelse af samfundstjeneste, også selv om tiltalte ikke tidligere er straffet.

Højesterets begrundelse og resultat

T er i byretten – i overensstemmelse med sin erkendelse – fundet skyldig i hærværk af betydeligt omfang efter straffelovens § 291, stk. 2, ved den 29. april 2022 på Museum Jorn i Silkeborg at have beskadiget og delvist ødelagt Asger Jorn-maleriet ”Den foruroligende ælling”. Hun påførte lim, hvorefter hun klistrede et billede af sig selv fast på maleriet og skrev ”T” med en sort tuschpen på maleriet. Den økonomiske skade som følge af hærværket er opgjort til 1.889.350 kr.

Byretten fastsatte straffen til ubetinget fængsel i 1 år og 6 måneder. Landsretten fastsatte straffen til ubetinget fængsel i 1 år.

Sagen angår for Højesteret spørgsmålet om fastsættelse af straffen, herunder om der er grundlag for at gøre straffen helt eller delvist betinget, eventuelt med vilkår om samfundstjeneste.

Højesteret finder, at det ved straffens fastsættelse i sager om hærværk må anses som en væsentligt skærpene omstændighed, at hærværket er rettet imod et offentligt udstillet betydningsfuldt maleri mv., der som kunstværk er uerstætteligt.

Ved straffastsættelsen i den konkrete sag må der desuden lægges vægt på, at hærværket var nøje planlagt, og at formålet som anført af landsretten var at iscenesætte T selv som kunstner. Der må endvidere lægges vægt på, at maleriet blev påført permanent skade, og at den økonomiske skade er opgjort til ca. 1,9 mio. kr.

Højesteret finder efter en samlet vurdering, at straffen – uanset at T ikke tidligere er straffet – skal fastsættes til fængsel i 1 år og 6 måneder.

Under de anførte omstændigheder finder Højesteret endvidere, at der ikke er grundlag for at gøre nogen del af fængselsstraffen betinget, heller ikke med vilkår om samfundstjeneste.

Højesteret stadfæster herefter byrettens dom, således at T straffes med ubetinget fængsel i 1 år og 6 måneder.

Thi kendes for ret:

Byrettens dom stadfæstes, således at T straffes med fængsel i 1 år og 6 måneder.

T skal betale sagens omkostninger for landsretten, og statskassen skal betale sagens omkostninger for Højesteret.